

493478

ELŐRE

FÉLHAVI FOLYÓIRAT

BC Cluj National University Library Cluj

FELELŐS · SZERKESZTŐ
GELEY · ANTAL

SZERKESZTŐ
BR · KEMÉNY · JÁNOS

H. SZÁM

1922 FEBRUÁR 1

ÁRA 4 LEI

Ezt a szépirodalmi lapot, melynek ez a 2-dik száma, „Előre” címmel néhány ifjú indította meg. Merész vállalkozás különösen most, midőn a nyomda, a papiros s minden olyan drága s emellett szépirodalmi lapokban sincs hiány. De az ifjúnak egyik legszebb jellemvonása a bátorság és bizalom, ha az a szépért, jóért és nemesért való küzdelemben nyilvánul s amennyire én a vállalkozó ifjak közül többeket ismerek, fellestem róluk, hogy nem pusztán a hiúság, a törtetés vágya indította erre a vállalkozásra, hanem, hogy tehetségök szerint ők is közreműködjenek a magyar irodalom, a kultúra fejlesztésére és terjesztésére. Legyen szabad azért legmelegebben figyelmébe ajánlani a magyar olvasó közönségnek e lapot, melynek első száma már elég kedvező ábrázattal jelent meg. A többi mellett bizonyára ennek is jut hely, mert a közmondás szerint: nincs oly rakott szekér, melyre még egy száll széna rá ne férne. Az irodalomra nézve sohasem elég a munkás kéz, a gondolkozó fő. Pártoljuk hát a vállalkozó ifjakat, hogy ne veszítsék el munkakedvöket. Ki tudja melyikben minő költő vagy regényíró kezdi szárnyait bontogatni, akik egykor nemzetünknek büszkeségei lehetnek. Adja Isten!

Ferencz József
unitárius püspök

ÖREG HARCOS SZÓL:

Hallod? ... a szél kinnt csavarja a fákat,
S mint megvadúlt kopók, az esti égen
Nyugtalan felhők üzik egyre egymást:
Rakj a tűzre,- gyermek; jobban égjen! ...

A bukó nap fénye mint a vér ...
Eh; nézzen a napba, kinek tetszik;
Öreg legény már csak tüznél melegszik
Az én napom vagy szürke, vagy fehér.

A vér — elég volt ... Hallod? I már elég.
... jöjj hát inkább a tüzhöz közelebb,
A hasábfá bent talán elég,
De újra rakni — mindig meglehet.

Engem a véres évek már megöltek.
Mindegy: az est, egy új hajnal, a vér ...
Legyen a te napod, gyermek, hófehér,
Ti vagytok az új hajnalnak jelöltek.

... Hallod? ... a szél kint régi húron játszik
A megvadult kopók az esti égen
Iránytalan célokra üzik egyre egymást ...
— Rakj a tűzre, gyermek; jobban égjen.

Sz. Jakab Öreg

A költő és a szobor

Távolabbrajutások és kavargó messzenézések árnyalták be a költő lelkét és mereven elébetoppant izmait előrefeszítve a szobor.

Szűzies alakja valahogy megzavarta a múzeum kristálytisztá csendjét és belezavart a néző áhítatos műélvezetébe.

S a költő lelke, telten az ihlet áhítatától beleharangozott a csendbe s úgy szólt a hangja, mint a kristályüvegen a gyöngéd kalapácsütés.

Szólt a szoborhoz és ideges rezgései hangjának felkavarták a nyugalom mélaságát:

— Szobor! Nézd rám, én vissza rá! Beszélek. Nem beszél

— Asszony! Nézz rám, vissza rá! Beszélek. S beszél hazugul.

Hátráblépeit és arcán a felismerés nagy öröme.

— Szobor! Sem jobbra sem balra nem néz s hazudni akarva sem tud,

Valahogy olyan, mint az anyám.

Gyermekésem Ő-hozzá mindig visszatér.

És gyermekkorának rejtett tudattalanja, mintha ébredezni volna lelkében. De megfogamzott agyában a gondolat:

— Az élő Asszony nem lehet ábránd. Belemarkol a szívbe, felbújtja a vért, hajnalvörössé teszi az arcot és jobbra-balra néz. S ha jobbra én vagyok: Balra lesz, ki neki tetszeni fog.

Szobor! Az ártatlanság fehérsége, a tagokat szabadon hagyja a lepel és mindenre hideg marad.

Élő asszony! Összetetté alkotja érzéseimet. Össze-vissza dobálja szavaimat, kifacsarja lelkemből a mélyet s megköveteli, hogy a nyílt napfényre, csupasz tenyeremre tegyem a lelkemet.

És bárhogy dalolok: A forma új lesz. Össze-vissza a szavak és az érzés a régi és a lélek a régi. Háttha a szobor új érzéseket vált ki! Én nézek rá, ő vissza rám és lelkemben vért megtagadó simphoniák zenéjéből új Szerelem hymnusza zeng ki a világba, hogy belefájon az emberek lelkébe.

S a Szobor merev arcán mintha lenéző mosoly ébredezni volna és sima teste fölényesen dobálta vissza a fáradt napsugárt.

A költő pedig megcsömörlötten az élet szépségétől tele tüdővel szívta magába az élettelenit és keze gyorsan szántotta a papírt.

Új szépségek megtöltötték könnyes lelkét és bele főrmedt a világba:

— Nem minden természetes! University Library Clavas Imre.

Márkus Béla költeményeiből

Irni akartam . . .

*Irni akartam, szépet, gyönyörűt
Valami nagyot és hatalmasat.
De im midőn ronni kezdeném
A ceruzám hirtelen elakad.*

*Irni akartam, mert úgy éreztem,
Ha, akarok tudok szépet írni.
De lám . . . ! mégis . . . ! eldo-
l-bom ceruzám
S elkezdek zokogva sírni, sírni.*

A költő sorsa

*Sok csöndes estén, arra gondolok,
Hogy vajjon kicsiny, árbócos hajóm,
Hány hullámon fog keresztül törni
Mig célomat végre elérni fogom.*

*Hány hullámon fog keresztül törni
És hányszor fog léket kapni ő.
Milyen lesz majd a partra vetődés?
Mit tartogat számomra a jövő.*

Végcél! mily messze, messze vagy még
Vajj! eljövendsz hozzám hamar?!
Vagy pedig akkor fogsz megérkezni
Mikor engem a föld röge takar.

Mert ez a költőknek rendes sorsa
És ez lesz míg e nagy világ fen áll
Csak akkor becsülik meg a költőt
Ha elragadta tőlünk a haldl.

BALGASÁG ISTENNÖHÖZ!

Oh miért, miért nem csábitottál vissza
Mig az örvény szélén tétován megálltam? . . .
Csábos fátyoltánccal, édesen remegő lágy melódtákkal.
Kaján mosolygásod bibor ajakodon,
Miért csak most érthetem?
Tudás! Berkeidben bilincsekbe zárva
Bűnbánó zsolozsmám Hozzád elküldhetem? . . .

Székely Erzsébet

Eötvös Károly, az író

Eötvös Károly a jogász és politikus jobban ismert név, mint Eötvös Károly az író. Közéleti működése, vagy rossz, vagy jó halások útján, de ismertté tette nevét. De az író, a magyar faji érzések harcosa szinte előrpül a nagy jogász hírneve mellett.

Hogy sokat írt azt tudjuk, hogy szépen írt azt az olvasása közben érezzük. Szabó Dezső mondja magáról (az „Előre“ I. számában olvastam), hogy nem egyéb, mint magára ismert tudata pusztuló fejének. Ez a kijelentés nem szerény, azt látjuk.

Hogy nem ő az első aki a magyarság pusztuló napját belet kiáltotta a nagy világba, ezt tudni fogjuk. Szabó Dezső egyike az úgynevezett öntudatos tehetségeknek. Eredeti akar lenni, tehát kritikán felül állónak képzelet magát, s tehetségét, mint szuverén hatalmat emlegeti.

Épen ellentéte Eötvös Károlynak. Ha Szabót igazi magyar írónak nevezzük, minek nevezzük Eötvöst? „Ő“ az az író, aki a népet látja. Ha Magyarországra néz, szeme könnyekkel telik meg s a könnyek fátyolán keresztül paradicsomot lát. „Utazása a Balaton körül“-je egyike a legkiválóbb magyar útleírásnak. Három dolgot ismerhetünk meg ebből 1. a Balatont minden sajátosságával, vidékéhez fűződő minden mondával együtt ott. 2. Salamon Ferencnek és Gyulay Pálnak jellemét, 3. a legtisztább magyar stílust,

„Deák Ferenc és családja“-ban megmutatja a kiegyezés megteremtőjének egyszerű családi életét s nemesen érző szívét. „Gróf Károlyi Gábor feljegyzései“ cím alatt Károlyi Gábor nemes alakjának bemutatása mellett Kossuth halálát írja le megrendítő vonásokkal.

Úgy kezeli a stílust, mint a parancsoló apa engedetlen gyermekeit. Méltóságos a stílusa. Tömör, sokat kifejező, rövid mondatok, gyönyörű ősmagyar kifejezések váltogatják egymást nála.

Ő a modern magyar széppróza öntudatlan megalapítója. Rövid, mélyértelmű mondatai, gondos és választékos stílusa alkalmat adtak a modern széppróza kifejlődésére.

Őre volt a stílusnak és a nemzetnek. Nem romlásának megdöbbentő megrajzolásával, nem perverz képekkel akarja felrázni hosszú álmából nemzetét, hanem megkapó jellemrajzok által dicső ősök útja nyomán jelzi az irányt.

Magyar minden ízében. „Bakony” cím alatt a bakony nemeségét, a régi magyar nemzetet, egy-egy erdőnek, vidéknek legendáját mutatja be.

Nem használ szerelmi képeket, nem kapaszkodik az élet piszkos oldalába, inkább ideálizál mert mindenben a szépet látja.

Érzi, hogy a nemzet pusztul, hogy a Habsburg-uralom kiszorolja, kiszipolyozza a véréit. De nem zudítja le a piszkot, a szennyet regények oldalába. Szabadságharci képei, „Emlékezések, Bölhök uram szerencséje és más elbeszélések” mind magyar alakokat ábrázolnak hibákkal és erényekkel, de végelemzésben mégis magyarokat.

Eötvösnek is van falúja, de ez a falú nem degenerált, nem vérszegény. Ő nem rohan neki egy nemzetiségnek sem, nem piszkolja be a vallásokat. Egyetlen magyar ember egy önző korban. Európai látóköri, aki „Nagy Per” című munkájában leplezetlenül megmutatja a szűk látóköri magyar közönség hibáit.

Nála nem szerepelnek elbukott leányok, meghasonlott lelkipásztorok, magyar alakjai életerős, vagy hibákkal teli, de magyar *magyarok*. Nem átkozódnak, zabolátlan stílu beszédekkel, az érzések sem „zuhognak” belőlük, éreznek, tesznek, hisznek egy világ-egyetembe szövődő magyar boldogságban.

„Magyar alakok” és „Nagyokról és kicsinyekről” kötetei a legkötünőbb jellemrajzok. Tisza Kálmánok, Kossuth Lajosok, Kemény Istvánok, Cubody Sándorok senyednek itt. Erőteltjes magyar alakok. Magukon hordják egy század minden magyar hibájának és erényének bélyegét. Eötvös gyönyörű emlékező szavakkal mutatja be őket magyar stílussal, egyszerű, de kifejező szavakkal.

Nem tehetek róla, de mikor Szabó Dezső cicomás szavaira gondolok, mikor rendszertelen stílusu könyveit olvasom, amikor hallom nagyhangú kijelentéseit, mindig Eötvös Károlyra gondolok. Az egyik dobszó mellett hirdeti magát: engem nézzetek, mert én megmutatom a vétkeiteket, mert én gyalázatosnak tartok mindenkit, aki nem magyar, belőlem „zuhog” a hazafiság. A másik már halott s a könyvein keresztül a dicsőt, a szépet, az ideálist hirdeti, megbecsül minden embert, s a boldogabbá, szebbé kristályosodott magyarságot vezet át az örök egységbe,

Valjon... melyik nagyobb?...

Végh József.

SZELID FOHÁSZOK IMAZSÁMOLYÁRÓL

Elbágyadt percek nesztelen ölében,
Szelid fohászok imazsámolyáról
— Mikéntha szállana égi árriákból,
Csodás dallamok rengő ütemén
Mosolyogva intesz, költészet, felém.

Hangod — ha szólsz, mint Hajnalnak leánya,
Kinek fején bíbor a glóriája;
Kinek tekintetére dalba olvad
Az élet vágya, minden óhaj:
Írára készlet; és a méla csendben,
Tudatosan és féltg önfeledten
Fel-felujjongok, — és minden szavamban
— Mi megejtő, mi szép van csak a dalban,
Feléd repül elázott szárnyain,
Hogy templomod fehér oltárain
Áldozati bor és kenyér legyen;
S hogy üdvözöljenek milliók általa,
Mi árviharzott fájó lelkemen
S töviskoszorút hagyott fejemen.

Ó, mert papjaid kalmár-táborába?
Alku járja s csarnok lelt templomod...
Lelkem imázó dallamára
Reám követ dobott;
Követ, — kejánul gőgös riadással:
Némuljon imám, ha az óvék szárnyai,
Mert áldozni csak az ő szent joguk
S hogy léfezel: az ő diadaluk!...

Nékem a dal nem apró pénzre váltott
Vásári síp, csörgő, csecse-becse:
Lelkem az égiek fénykoronázott,
Szeplőtlen ihletével van tele!
Mint a hajnal első szemérmes pirja,
Mellyel a földet lángolásra bírja:
Remegve száll szent oltárod felé
S üdvözöl, ha palástod érhető!

Szívem, oltárodnak e drága kelyhe,
Álmok nektárával színültig telve,
Láng-gerjedelmek gyöngyöző borából:
Szeplőtlenül fogant dalából
Csak azt imázza,
Mi az árnyra
Sugarat vet; s elhaló hangján
Megenyhül szenvedés s a kín...

Ime, leborulok oltárod zsámolyára
S csodás hangszered rengő ütemén
Dallal köszöntlek: szívemnek fohásza!
Hogy álpapjaidtól oly messze estem én.

Kosztolányzy István

Angora

Ott fekszik a sarokban egy ócska rongydarabon; elbámuló, ismeretlen-ködbbenező, homályos szemekkel; fehér, bársonyos bundája belesimul a kopott lim-lom tarkaságába mint a süppedő februári hó az erdő barnásan heverő avarába, Nagyokat pislog szomorún, bágyadtan s rózsaszín, kis piszeorrát lassan mozgatja a ki-behullámzó levegő.

Fázik szegény. Nincs tűz a szobában,

Itt rég nem áldoztak a lángok istenének.

Kint sűrű pelyhekben hull a február könnye, telesírja csillogó bánatával az alvó fákat s fájdalma fojtja, öli a téli galyak fáradt életét.

Most felzúdul a tél bú-harsonája. Az a kis bársonyos-fehér gomolyag ott a sarokban összereződül a beszökő hideg érintésétől. Borzadva kucorodik össze, huzza magaslá gyenge talpait. Rám-emeli fáradt szemét, panaszos nézéssel: Fázom. Mért nem fűtész be? — Bennem megremeg valami. Mintha hallanám a didergő angora-macska panaszát: Fázom mért nem fűtész be? . . .

Fájás szorong át a véremen. . .

Ne, ne nézz olyan panaszos-szomorún rám borús szemekkel! Ne, ne kérdezd szemrehányó fájdalomnézéssel: Miért nem fűtész be? Ne kérdezd, mert ugysem mondhatom meg. Nem mondhatom meg, hogy nincs fám amivel fűtsek; nem mondhatom meg, hogy niacszen pénzem. Nem mondhatom meg, hogy: ha volna is, akkor sem fűtnék be, mert irtózom a lángtól, mert nem akarok a szobámba meleget; nem mondhatom meg, hogy ebben a csikorgó hidegben is majdnem izzad a homlokom a forróságtól, a pezsgő belsőtűztől! Ne kérdezz te semmit, ugyse mondhatom meg neked, hogy sohse kerülél volna be hozzám, nem osztottam volna meg veled komisz étellemet, hanem ott vánszorognál most is a ház-mesteri lakás piszkos küszöbje előtt, remegve a vén csoroszlyának káromkodó szókkal hulló seprünyél-ütéseitől, ha nem emlékeztetnél fehérbársony prémekkel, réveteg-álmodó szemekkel valakire. Ne kérdezz te semmit, hiszen ha el is mondanám, akkor se értenél belőle semmit, mert te ostoba vagy, ostoba állat vagy, te buta, kis fehér, álmoszemű angora-macska.

Ugy, ugy kis bársony-állatom. . . Huzd magad össze fázós-kedvesen, takard el fehér bundáddal apró lábaid, hogy ne lás-sak mást, mint egy remegő hógomolyagot, egy csepp, fázó orroc-skát, meg két álmodó szemet. Ugy, ugy játszd el újra, ezerszer, végnélkül az ő játékait. . . Remegsz? . . . Szegény kis állatkám, hogy kopácsol az apró kis macskaszíved; áthallom süppedős bundádon didergésedet, . . . Éppen ugy, mint ő, . . . remegsz, fá-zol. . . éppen ugy, mint ő. . . Hideg volt a városligetben, csipett nagyon a szél. . . Hogy nem bánták a többiek! . . . Hogy suhantak a jegen. . . Pedig milyen hideg volt. . .

Ugy, ugy kis bársonyállatom. . . Huzd magad össze remegve.. játszd csak, játszd csak az ő játékait. . .

Hogy fázott, remegett! . . . Azt mondta sohse zavarlassam magam miatta, csak menjek, futkározzam a többiekkel. Olyan sima a jég! . . . S hogy nem mentem, végigsimogatott réveteg sze-mével és azt mondta: Maga olyan blazirt, Én a maga helyén, mennék. — Aztán mintha kérdés imbolygott volna szemeiben, de csak egy percre és megint didergett, szemel a végtelenbe néztek. Azt mondta: Fázom. . . és közelebb huzódott hozzám. . .

Remegsz kis állatom? . . . Ne busulj. . . nemsokára elillan a tél; a nap szétszórja áldó aranyát s mi majd bejárjuk a zengő hegyeket. . . Keitlen megyünk: te, meg én! . . . Majd mesélsz nekem róla, . . . sokat. . . s én dalolok néked a rügyező fákról, az álmok csodaváraitól. . . Te pedig majd úgy tész, mintha értenéd amit mondok és mereszted nagy szemeidet és elhiteded velem, hogy érted amit mondok, te kis buta, fehér, álmoszemü angora-macskám.

. . .

Mit bámulsz? Miért mereszted olyan megvetőleg rám a sze-meidet? Utálsz? Irigykedsz? Durváskodsz, hogy mért loptam egy pernyi boldogságot az ajkamra? Azt hiszed amért te dideregsz, nekem sem szabad mást, csak dideregnem, hidegrázósan csattogtattam össze fogaimat? Azt hiszed, nem szabad nekem lángolnom belül és lánycsók enyhítőitalával oltnom perzselő szomjuságomat? Mit? Pislogsz? . . . Szentelen, önhitt állat! Pislogsz?! Neked is van talán véleményed? Talán csak nem akarsz nekem erkölcsi prédikációkat adni? Már talán előre áttanulmányoztad az Illemtan tizen-ötödik kiadását: Ezeregyedik törvény: Csókolózni illetlen dolog. Konfidens, hálátlan állat! A földön kéne csusszál, a lábamat kéne csókolod, hogy kiemeltelek a pincelakások szennyéből, de te itt pislogsz szemrehányóan és erkölcsstanórákat akarsz nekem adni.

De tudd meg utálatos állat, hogy akármilyen arcokat is vágsz, akárhogy is adod a szentet, mégis csak nekem van igazam. Én boldog vagyok és ha a fejedtetejére állsz, akkor se tudsz belefuccsolni az én boldogságomba, mert ő szeret, szeret! Egye-dül engem! Érted?! Egyedül engem! Szeret! Mondta! És reme-gett és rámnézett és a vállamra borult csókolta az ajkamat Hallod?? Érted? A vállamraborult és szájoncsókolta! Engem! Ó! Hallod?! . . .

S te nem ugrasz fel a helyedből? Nem ujongsz velem? Nem táncolsz örömdön, csak bámulsz rám szemrehányó tekintettel? Mi ez! Kötelkedni akarsz velem?

Ostoba állat! Értesz is te valamit abból amit itt összedadogtam! Fázol, éhes vagy, azért nézel rám panaszos szemekkel... Na ne busulj... Ma ünnepe van nálunk. Az én diadalom ünnepe. Ma lesz meleg szoba, jó étel, lesz minden, csak ne duzzogj szegény, kis buta angora-macska...

Elillant a csókja...

Csak egy perc volt s nem maradt belőle semmi más, csak egy égő lehelet a számon és benn mélyen vonagló szívemben egy zokogó fájdalom, zaklató kérdés: miért, miért, miért? Miért volt csak egy csók s aztán semmi, egy csók utána hasztalan várás, rohanó keresések zaklató utcák porlepte aszfaltján; felzuduló kutatások a liget tekervényein, hasztalan várás... Miért, miért, miért?! Miért volt csak egy csók és aztán semmi?

Itt ülök megint örökké egy szobámban, bamba bámulással meredek magam elé sok-hetes, oktalan, kereső rohanások után: Az ablaküvegre az ébredő élet szórja halk arany hullámain, benevet az arcomba a nyíláson keresztül, ingerkedve legyint felém: Gyere velünk, mi most kezdünk élni megint.

És én felugrom és kirohanok az utcára, keresek, egyre csak keresek. Százzszámra jönnek, mennek az emberek, fürdenek a tavasz illatában, kar a karba fonódva, friss szerelmesek, asszonyok, férjek, gyermekleányok, kötekedő diákok. Százával jönnek-mennek, a szemembe mosolyognak; ingerkedően ül arcukon a hang: mi most kezdünk élni... Én rohanok tovább; örült iramban előzöm meg a többieket, de hiába! Sok arcot, sok rámosolygó arcot látok fordulni felém, de ő, ő nincs sehől! Hiába döngetem talpommal a járdát, hiába meredek kutató szemmel a távolba; nincs sehől!

Ujra, meg újra nekifeszülök az ébredő tavasznak, de hiába, ő nincs sehől!

Aztán megfordulok, rohanok haza, kétségbeesésen mázsás súlyával rogyom le a recsegő székre. Szembe velem a sarokban boldogság kéjével nyújtózkodik az angora-macska, megelégedetten pislog, örül a tavasznak. És én, dühöngő, irigy szemekkel nézem csendes pihenését és haragszom rája. Rája és mindenkire, aki örül, mert elkeseredésem idegtámában megfojtanék mindenkit aki boldog... Mindenkit és mindent!.. Téged is nyújtózkodó angoramacska!

Őt soha se fogom újra feltalálni!...

Vége!... Nem akarom hinni! Nem lehet igaz!...

... Lehunyt, magambanézó szemmel számláltam szívem zavart dobogását, fáradságbagornyedti hátam érnyedten roskadt a

pad támlájára Lomha evezők csobbanva merültek a tó vizébe gyermekek kacagtak, rohángálva kergeiték a csendet; messze valahól a végállomásnál néha-néha csengetve indult a villamos. Belékapaszzkodott lelkembe a fájdalom. Bennem a gondolat mint kanyargó pályájú, nehéz tehervonat, megrakódva a szerelem vándorszorgó terhével, végighömpölygött agyam kusza tekervényein, meg-megállva, szedegetve fel a multból, ami szép volt: fájdalom; aztán haladt tovább egyre súlyosabban küzdve gyülemelő emlékroncok lömkelegével. Lüktetve, tombolva zugott a fejem, kegyetlenül dobogott halántékomon a nagy khaosz, mint egy keményhangu, megzavarodott óra össze-visszaketyegése. Nincs-nincs-sehol-sehol-nem találod-meg-soha-dobogott kegyetlenül, feszítette döngelő dübörgéssel a fejemet. — Nincs-nincs sehol sehol! —

Könnyhullatásos lázvergődésemből ajkamralibbenő ismerős illat homályos-halk lehellete rázott fel ujongva. Döbönt rajongással meredt bámuló szemem arcombasugárzó, üzött szerelmem élémbetévedt ragyogó elébe.

Amint felviharzó kérdés-kiáltásom röppent utána, alig nézett felém: *Maga az?* — tompán, nem törődően szóllott a hagyja és tovább akart menni.

— *Én sugárzó csendülésre vártam, ujongva feltörő viszontlátás-csókra; halmozni akartam égő szerelemmel, becéző, ölelő, halk-zsongó szavakkal!*

Tompán, nem törődően szóllott a hangja, tovább akart menni és az én simuló szentimentalitásom hördülve szorult fuldokló torkomba.

Néhány elcsépelet szó, rossz, elavult frázis, szépidő, fejfájás, mindennapi kérdés és felelet, aztán, jaj sietős dolgaim vannak, költözünk el Pestről végleg... kézfogás, hideg... semmi a multról... vége...

Vége!... Nem akarom hinnit Nem lehet igaz...

Végső, rémült könyörgéssel keresem a felemelő szót: nem igaz! Bársonyos angoramacskám, öreg barátom, emlékszimboluma haladok szerelmemnek, nézz rám, szólj, vigasztalj egy szóval: nem igaz! Simulj hozzám, emeld rám szemeid, vagy cirógasd meg lankadó kezemet, hazudtold meg rémlátásomat. Gyere, vigasztalj. Nem mozdulsz? talán nem hallod szavam... Gyere, vigasztalj. Vigasztalj! Hallod?! Vigasztalj! Egy szó! Egy simuító gyöngédségeit! Hallod? Rázlak, mégse hallod?! Ébredj! Ébredj! Jajj, karmolsz; vicсорitod a fogadat!?! Hát te is?! Te is? Ellenem vagy te is? Mindenki? Karmolsz, harapsz! Lássuk ki az erősebb. De kemény a torkod gyalázatos! Na most harapj ha tudsz?! Ugy, most menekülnél! Nem bánom, rohanj! Várj, itt az ablak, itt hamrább... Négy emelet... Itt hamarabb... Haha!... Repül!... Már lennt... Nem fut el... meg se moccan... Eltéptem az utolsó láncot...

Ó én nyomorult, gyalázatos ember!...

Dr. Kemény János

MEGYÜNK A LELKEMMEL . . .

Megyünk a lelkemmel, de bús az út!
Ugy fáj az ismeretlen kies magánya
Nincs ki bennünket vigszágra várna.

Igy akartuk. Én és a lelkem.
Egyedül menni sziklás utakon.
Menni kell! A véget kutatom.

Nézz vissza lelkem; de szép a Mult.
Elibénk nyulik emlékpázsitunk.
De nyugogtak vagyunk,
Semmit sem áhltunk.

Talán már itt vagyunk!

Biro György

FORGÁCSOK

IGÉRET: BIZALMATLANSÁG

Nem két dolog ez: egy. Aki ígér, az bizalmatlan. Azért ígér, mert bizalmatlan. Vagy azért, mert az ígéret-váró bizalmatlan.

Szép, ha valaki el tudja mondani: így éltem, Ime, a szabályok, s megkötések. De nem szép, ha valaki azt hiszi, hogy csakugyan a szabályok szerint élt. Csak azt szabadna mondania: úgy éltem — pillanatok hátán, napok testében — hogy életemből, Ime, ezeket a szabályokat levonhattam. Ezt elmondhatja. Mert lehet, hogy testében, lelkében benne van a megmerevítő örök szabály: a jellem, de ez úgy működik, hogy csak utólag értesül róla. Nem azért teszi a jót, mert kimondott elve: tenni a jót, hanem azért, mert amikor a pillanatok alkalmat visznek eléje, más megoldás — belülről feltörő megoldás — nem kínálkozik. Csak utólag mondjuk ki szavakban a bennünk megtörtént, működő törvényszerű éget s igyekeznünk azt nem csak magunkban érezni, hanem magunk előtt tudni. Azaz, csak utólag határozzuk el, hogy: igyekeznünk fogunk e szabályok szerint élni.

Aki bizik az idegzetébe vésett erőstörvényben: a jellemben, az nem is akarja ezt elhárítani, az nem akarja előre megkötni az életét. Miért akarná? Tudja, hogy mindig azt fogja tenni amit jónak lát és azt látja jónak, amit mindig annak lát. Szenvedélyes fölindulások, fölülkerekedő szennyes gondolatok nem térítik el az újából. S ha mégis: annak úgy kell történnie, akkor más megoldás nincs. Miért mondaná ki: mindig igazat fog szólni, amikor tudja, hiszi, hogy a lelke soha sem fogja hazugságra vinni; s ha néha kell a hazugság — élelmentő, szégyenmegváltó, megjavító

kis hazugságok — akkor kell a hazugság és nem is szabad más-ként cselekedni.

Azok kölik le magukat ígéretekkel, akiknek vannak tiszta pillanataik, amikor szent meglátásokra képesek, amikor meglátják életutjuk görbeségét és akarják az egyenes vonalat és tudják, hogy nem mindig akarják. Azok tesznek magukban ígéretet: így fogok élni, megjavulok, akik nem bíznak önmagukban és erős korlátokkal akarják bekeríteni az egyszer akart jót, hogy megmaradjon, velük maradjon. Hogy — ha kényszerrel is, de bennük éljen.

Es azok kérnek másoktól ígéretet, akik másokban nem bíznak. Ha hinnék, hogy mindig akarják azt, amit ma akarnak, akkor nem kérnék az ígéretet. De olyanformán vagyunk, hogy másokban még annyira sem bizunk, mint önmagunkban.

Az erős jellem életéből vonható le a legtöbb szabály. De az erős jellem tudja legkevésbé, hogy szabályok szerint él és akar legkevésbé szabályok szerint élni.

Aki valamit megígér önmagának: az nem bizik önmagában. És aki mástól kér ígéretet: az abban nem bizik.

NAGY DARAB EMBEREK FÖLÉNYE

Erről igazán nem lehet sokat mondani. A nagy darab emberek fölénye ráfekszik a kis darab emberek mellére és a torkáig kuszik. A kicsi ember tádog és kinlódik és érzi, hogy *alul* van. Hogy amazokra *fölfelé* kell néznie. (Természetesen magam is kicsi ember vagyok; amazoknál másfél fejjel kisebb).

Lehet, hogy ezt csak a kicsi emberek érzik, a nagyok hóna alatt. Utóvégre a nagy darab embernek a keze is nagy, a teste is nagy; néha; esellen. Lehet, hogy amazok nem érzik ezt a meglevő fölényt. De ez nem jelent egyebet, mint azt, hogy akkor ők ezt meg sem érdemlik. Hogy érdemelnék meg, hogyha nem tudnak róla: nem maguk szerezték?

Valahogyan tehát úgy áll a dolog, hogy a nagy darab emberek fölényesség nélkül fölényeskednek. Mellen löknek nemcsak észrevéllentül, hanem akarátlanul is. Megfojtanak bocsánatkérés mellett. De ez a kis darab emberek részére nem vigasztalás, ó, egyáltalán nem.

Hatalmas termetű, bíkaerős, óriás: nagy darab ember. Ráméred a szemem: no, most ez mindjárt megsz. De nem. A szemem olyan alázatosan pislog, mint a megkoppasztott kakasé. Tehát nem fog bántani? Nem egészen. Úgy megy el mellettem, hogy legázol, félrelök, földre nyom, kezével szemével. Nem tudatosan használja az erejét, hanem: ügyetlenül. S ez vigasztalás lenne? Hiszen ez azt jelenti, hogy másként is történetelt volna s ilyenkor az ember kicsit magára is haragszik, hátha azt a „másképpet” ki tudta volna erőszakolni? Azért bosszantó a nagy darab emberek fölénye, mert csep fölényesség sincs bennük. S mert a megszületett gyávaságunk teremti meg a fölényt.

Baldzs Ferenc

EL NEM DALOLT DALOK.

Azok az ismeretlen, szép dalok,
Amiket már el nem dalolhat senki,
Amik elfulladtak az ajkamon,
És soha sem tudtam elénekelni . . .

Ha gyul a vágyak régi légiója,
S kéjes gyönyörrel marcangolja lelkem,
Akkor születnek azok a dalok:
Születnek és meghalnak ismeretlen.

Soha sem irtam le papírra őket.
Mert szentebbek, mint az élő piszok,
Csak a lelkemben őrzöm féltve, titkon,
S minden dalban csak morzsákat adok,
Azokból a szent, el nem dalolt dalokból.

Kolozsvár, 1922. I. 15.

Dobolyi Lajos

BCU Cluj / Central University Library Cluj

HULLÓ CSILLAGOK

Nyári éjben csillagok hullnak
Fel-felgyúlnak,
Kialusznak

Hova tűnnek?
Merre mennek?
Ó hány eget általszelnek! . . .
Hol lesz egyszer állomásuk? . . .
Őrök-titok zárul rájuk . . .

Csak azt tudom,
Hogy hullnak, hullnak,
Fel-felgyúlnak . . .
Kialusznak.

Dr. Kemény János

TÁRLATOKRÓL

CSOMA ILONA

Nem kimondott követője egy irányzatnak sem. Látszik ugyan a külföldi és klasszikus iskolák hatása rajta, de a fejlődés és modern forrongások behatásai iránt sem érzéktelen. Különösen plain air képeinél (régibb tájképekvel összehasonlítva) vehető észre némi modern színezet s folthatásokban dolgozás. Aquarelljei közül különösen kiemelendő egy főtájrészlete, melynél az aquarellhozásnak egy nem megvetendő fogását alkalmazza és pedig sikertel, t. i. két egymással különben harmóniában levő színt nem fest egymásba folyva, hanem némi hézaggal elválasztva, amivel üdőbb, frissebb hatást ér el. Ezt használja néhol a művész nő diszkrétan, izléssel, anélkül, hogy módorosságá, foltozottságá fajulna. Aquarelljei azonban inkább vázlatfélék. Pastelljei közül a gróf Lázár Lily és Gasparit Irénke képei legsikerültebbek, utóbbinál különösen az arcbőr áttalálás, felfogása érdekes. De legjobbak olajportréi, báró Komény Anna, Ravasz László, Flinta Zoltán, báró Atzél Dia, Hacke bárónd nagyszerűen sikerült képei, melyekben legjobban érvényesül a művész nő egyénisége. Megkapóan kifejezők a „Bánat” és „Larghetto” c. képei. Nagy kár, hogy a valóban értékes tárlati, ép úgy, mint az Acsek tárlata nem megfelelő kiállítási helyiségben van elhelyezve.

A másik tárlat az

ÁCS, FERGETHE, STEIN

tárlata. Ács már határozott impresszionista. Vannak nagyon jó képei is, az igaz, de hogy gyen-

gék is vannak — az is igaz. Archépei közül legsikerültebbek az Olajos Domokos és Szentgyörgyi István képei s a „Napfény” című. Különösen kifejező „Asztalnál” című nagy képe, ez gyakorol még a laikus szemlélőre is a legvonzóbb lebillincselő hatást. Sétalérrészlet, napfényes árnyék folthatásos képei (Pirosruhás lány) is többé-kevésbé sikerültek. Folthatásokban s leegyszerűsítésekben néha talán túl is lép keletlenél. „Ősz a fő partján” táj mozaikszerű lett, a „Hojai 10j” meg merészen leegyszerűsített, stilizált algnajló görbéivel s egyenesével lineáris-metszet benyomását kelti. Fekvő női pastelleje is jó, de kissé elűt az Ács jellegzetes stílusától.

Vannak erdő-részletei metyeknek nem csak az a hibájuk, hogy megvilágításuk rossz, hanem hogy unalom-banszületeliek a borzalmas folthatásuk nem épen meszelőstílusuk. No de ezakéri bőven kárpótóinak a különben sikerült többiek.

Stein saját bevallása szerint a jó „becsületel irányt” követel bár futurista dolgai is vannak. Kiállított plakettjeibe oly erős egyéniséget véselt be, hogy alakjai első nézésre szinte ugyan azoknak tetszenek. A bőr üdeségét, illetve hervadtságát mestersen tudja érvényre juttatni.

Ceruzavázlatai közül egyedül az „Örgasszony” vázlata kifejező s többiekéről jobb nem is beszélni. Skiccelni akar de nem tudja a lényegest s lényegtelenből elválasztani s csak azt jelezni. Céltudatos keresések helyett létova futurista huzgálások benyomását kelti aktvázlatai. Kevéssel, de elég jóval szerepel.

Öfergethe Trajan. A művész bemutatatta pályadíjnyertes Szentgyörgy-

szobrának képét is, amely különbözen a tárgy modern felfogásával lép meg a szemlélt s mintegy arra jogosítja, hogy a tehetséges fiatal művésztől az igazabb értékeket még csak ezután várhatjuk — és joggal. Tanulmányfeje s egy agyag női aktja is említést érdemelnek. „Sziklatörő” férfi alakja (bár kissé darabos s az öserő hiányzik belőle) mint vázlat eléggé kifejező s némi mozgás is van benne.

Az egymást követő többé kevésbé értékes tárlatok éreztetik csak igazán, úgy a művészelpártoló közönséggel mint a kiállítókkal egyaránt, egy állandó megfelelő szepmüvészeti kiállítást csarnok hiányát.

Iff. Batár István.

Pap Domokos a fiatal képzőművészekhez tartozik. Eddig mint portraitfestő szerepelt és egészen meglepő az, hogy most ügyes, számottevő genre, figurális, sőt tájképekkel lép a nyilvánosság elé. Új utakra lép, haladása örvendő. A formában ker si az újat. Színezése változatos és meleg. Alakjainak beállítása teátrális és mintegy rendezői utalásra helyezkednek el a vásznon. Át-át kacsiat az impresszionizmusba, mi néha erőltetett teszi. De képe elég hangulatosak és színesek.

Deák Nándor kisebb képekkel szerepel. Már többször láttuk naturalista, figurális és tájképeit. Mostani képei nagy fejlődést mutatnak. Kompozíciókhoz nyúl, mélyebb dolgokat keres, de még nincs elég ereje, akarta keresztülvitelére. Úgy látszik, Deák művészele az elbeszélő költészetben keresi a maga tárgyát, ennek köréből veszi alakjait s ezeknek szokásait akarja kifejeznie juttatni. Naturalista, de lassu menetelésben az impresszionizmus felé törekszik. Egyszer egyszer széles ecsethez nyúl. Ismerjük Deák lelkületét, tudjuk, hogy a valószínűséget keresi, tehát közelebb áll a naturalizmushoz s ezért van az, hogy nem tudjuk elképzelni őt, mint ki-mondott impresszionistát.

Demlán Tassí igazi tehetségéről nem alkothatunk teljes képet, a bemutatott kevés dolgai után. Egy pár skiccel, színes apróságot és egy fráskö vázlatot mutat be. Egy aktot is láttunk, mely nem annyira szívesen, mint for-mában hat szokásainál; de szívünkke-

értékelni tudjuk, ha arra gondolunk, hogy nem a testet magát, hanem azt az érzést akarta vászonra vinni, amit egy párisi nő puha testének szemlése kell bennünk.

Codrián Cornél naturalis. a. Technika jó fejlett, színezése gazdag, ecsetkezelése bátor. Codrián a hangulat embere. Témáit lelkiismeretesen választja meg és igyekszik a természetet színekben gazdagon, hiven visszaadni.

Közönségünk ízlése még nem jutott el az impresszionizmusig, a naturalizmusáé megállapodott. Ha önkénytelenül is előre nézve egy újabb, ugynevezett modernbb picturát lát, hatánya szemét és görcsösen ragaszkodik ahoz, ami eddig jó volt és igyekszik magát mindattól távol tartani, ami új; pedig az impresszionizmus az, ami közvetlen a naturalizmus követője és ami még nem határátkö, mint ahogy nem lehet határállomása a művészetnek. Ma már nyugaton az impresszionizmus kezd feledésbe menni és a neoimpresszionizmuson keresztül a sziv művészetéig, az expresszionizmusig jutottak az emberek. Reméljük azonban, hogy képzőművészeink gyakori kiállítások segítségével képesek lesznek közönségünk ízlését növelni, hogy ily szempontból nyomon tudják követni a haladókat.

H. Horváth Lajos.

SZINHÁZ

1. Szép Ernő: Jávai mese.

Mese és az élet szépséges mélyének nagy szuggerálója, mely az emberi szenvedés egyik őforrásához vezet. Az őállapot öntudatlan boldogságát dúlja szét a betolakodott kultúra: Maja a vadasszony szerencsétlenséget okoz, mihelyt az ajándék-tükör szépségét tudatossá teszi. Behízelgőn lát és forrón simogató nyelvel tár fel hatalmas távlatokat. És ez is modern köny-

nyed megjegyzéssel rávilágítani a mélységekre: előkelő mozdulattal mutatni a szépségre...

A szereplők nagy intelligenciával birkóztak meg a színrehozás nehézségeivel. Elsősorban említendő Izsáky, aki az önmagára ébredtasszonyi tudatosságot mély érzékletéssel véste belénk. Forgács és Lengyel alakításai keretét adták játékának.

2. Molière-ünnep.

Janovics Jenő konferanszával és a „Tartuffe” előadásával ünnepelte a Magyar Színház Molière születésének háromszázadik évfordulóját. Janovics konferansza mindig öröm és elmélyedés számunkra: most is markáns vonásait vázolta fel csiszolt stílusával a vigjáték fejlődésének. Az író áldozása után pedig jött a színészé: a címszerepben a legnagyobb aprólékossággal kidolgozott és egysegesen átfogó képét adta nemes művészetével Molière elképzelésének. Kiváló játéka uralta a darabot, de az egész drámai együttes kitétt magáért. A nekivaló szerepben Oáh különösen játszott; Laczkó, Szakács, Táray s különösen Izsáky értékesen járultak az est sikeréhez. Az este méltó volt Mollerehez és méltó a Magyar Színházhoz.

János Bóla.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

K. I. Másodikat legközelebb hozzuk. D. L. „Élet” c. verse nem közölhető. O. J. „Zongoraszó” c. novellája nem közölhető. M. B. Pédányok arát mt-előbb kérjük.

Sz. S. 3 ik számban jön.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei (volt Kossuth Lajos-utca) 7,

Lévelek Végh József, címére kéretnek.

Kéziratokat szívesen fogadunk.

Előfizetési ár:

Egész évre 96 Lei

Félévre 48 Lei

Egyes szá n ára 4 Lei

CULTURA

nyomdai
műintézet

Cluj, Str. Reg. Maria 34

Készít minden-
f. le nyomtatvá-
nyokat a lehető
leggyorsabban
olcsó áron!

Telefon interurban 630

Az

"ELŐRE"

szerkesztősége

pályázatot hirdet

rövidebb novellára és esztétikai tanulmányra.

A jeligével ellátott borítékban küldendő pályázatok beküldésének határideje

1922 március 15.

GANZ villamossági rt. üzemvezetősége
Kolozsvár. Széky-palota. Telefon: 403.

Elvállal elektromos világítási berendezéseket.

Anyagok raktáron!

Erdélyi Bank és Takarékpénztár

Részvénytársaság Cluj-Kolozsvár

Mátyás király-tér 32

Fiókhintézet: Turda.

Leggyorsabban eszközöl átutalásokat a belföld és külföld bármely piacaira a legelőnyösebb feltételek mellett. Idegen pénzek vétele és eladása. Betéteket a legmagasabb kamatláb mellett gyümölcsöztet naplól-napig s azokat felmondás nélkül bármikor visszafizeli. A betéteket terhelő főkekamatot a bank saajáljából fizeti.

**Alapítva :
1894.**

**Alapítva :
1894.**

**HA FINOM CUKORKÁT AKAR
KÉRJEN**

MELISSÁT

CLUJ (KOLOZSVÁR)
TELEFON 665 -- 648

BCU Cluj / Central University Library Cluj

HELVETIA

**ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
TÁRSASÁG**

Cluj-Kolozsvár
Calea Regele Ferdinand No. 35

TELEFON 12-57

Vezérképviselőségek :
Arad, Brassó, Cluj,
Oradea-Mare, Târgul-
Mureş, Timişoara, Si-
biu, Dej, Davares
Satu-Mare. -- Foglal-
kozik a biztosítás min-
den ágazatával. O csó
díjtételek: -- Előnyös,
modern köly ny.fel-
tételek! - Ügynökök
előnyös feltételek
mellett felvételnek!!

Gróf Teleki Árvéd

fonó-, szövőgyára

Calea Dorobanţilor (Bonvéd-u.) 118

Fon, szöv, ványol, fest felek részére is